

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-10>

УДК 330.34:608

Креативна економіка: сутність поняття та значення для України в умовах європейської інтеграції

Ушкаренко Ю.В.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин
Херсонського державного університету

Чмут А.В.

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин
Херсонського державного університету

Синякова К.М.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту і адміністрування
Херсонського державного університету

Стаття присвячена актуальним питанням пов'язаним з розумінням сутності поняття «креативна економіка». Зокрема, на підставі аналізу наукових джерел виявлені основні підходи до визначення поняття «креативна економіка», визначені основні фактори виробництва та його результати. Сформовано власне визначення поняття «креативна економіка». Досліджено співвідношення понять «нова економіка», «креативна економіка», «інноваційна економіка», «цифрова економіка», «економіка вражень», «економіка знань». Зроблені висновки щодо перспектив розвитку креативної економіки в Україні.

Ключові слова: креативність, креативна економіка, нова економіка, економіка знань, інноваційна економіка.

Ушкаренко Ю.В., Чмут А.В., Синякова К.М. КРЕАТИВНАЯ ЭКОНОМИКА: СУЩНОСТЬ ПОНЯТИЯ И ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ЕВРОПЕЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ

В статье рассматриваются актуальные вопросы связанным с пониманием сущности понятия «креативная экономика». В частности, на основании анализа научных источников выявлены основные подходы к определению понятия «креативная экономика», определены основные факторы производства и его конечный продукт. Сформировано авторское определение понятия «креативная экономика». Исследовано соотношение понятий «новая экономика», «креативная экономика», «инновационная экономика», «цифровая экономика», «экономика впечатлений», «экономика знаний». Сделаны выводы касательно перспектив развития креативной экономики в Украине.

Ключевые слова: креативность, креативная экономика, новая экономика, экономика знаний, инновационная экономика.

Ushkarenko Yu.V., Chmut A.V., Syniakova K.M. CREATIVE ECONOMY: THE ESSENCE OF THE CONCEPT AND THE SIGNIFICANCE FOR UKRAINE UNDER THE EUROPEAN INTEGRATION

The article is devoted to the actual issues of the essence of the "creative economy" concept. In particular, based on the scientific sources analysis, the main approaches to understanding the essence of the creative economy are identified, its main factors of production and its final product are determined. The actual definition of "creative economy" is formulated. The correlation between the concepts of "new economy", "creative economy", "innovative economy", "digital economy", "economy of impressions", "knowledge economy" is researched. The prospects of the creative economy development in Ukraine are revealed.

Keywords: creativity, creative economy, new economy, knowledge economy, innovative economy.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасне функціонування світової економічної системи характеризується новим етапом економічного розвитку, основою якого є домінування знань, інтелектуальної праці, інновацій, досягнень науки і

техніки, інформаційних систем. В залежності від вектора досліджень в економічній літературі та в лексиці фахівців все частіше з'являються поняття «нова економіка», «креативна економіка», «інноваційна економіка», «інформаційна економіка», «еконо-

міка вражень», «економіка знань». В деяких дослідженнях ці поняття ототожнюють, в інших виділяють, як окремі напрямки розвитку економіки постіндустріального суспільства (нової економіки). Наявність великої кількості поглядів на розуміння поняття «креативна економіка» зумовлює необхідність дослідження сутності цього поняття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми творчої активності та творчого потенціалу в контексті підприємництва достатньо досліджувались західними науковцями протягом довгого часу. Одним з перших, хто застосували це поняття та зосередили увагу на темі креативної економіки були Дж. Хоукінс, який розглядав вплив креативних індустрій на світову економіку та Р. Флоріда, який взяв за основу трудовий підхід та ввів поняття креативного класу. Різні питання пов'язані з особливостями креативної економіки теоретичного та практичного значення досліджували в своїх працях українські та російські вчені-економісти: І. Дубіна, О. Білокрилова, С. Головін, М. Каменських, А. Локалов, А. Пакуліна, А. Степанов, В. Чорна. Перспективи розвитку креативної економіки в Україні досліджували: А. Мерзвинська, А. Пакуліна, Ю. Сотнікова та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження сутності креативної економіки та її значення для України в умовах євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед значної кількості теорій постіндустріального суспільства на сьогоднішній день концепція креативної економіки є однією з домінуючих. В умовах глобалізації креативність стала джерелом конкурентних переваг та рушійною силою прогресу. Широке розповсюдження поняття «креативність» отримало в 50-х роках ХХ ст. До сьогоднішнього часу предмет креативності є об'єктом досліджень психологів, філософів, соціологів, культурологів, педагогів, економістів. Найбільший досвід в розвитку теорій креативності накопичений в психології де основний акцент здійснюється на розкритті психічних закономірностей та механізмів творчого процесу. При цьому більшість зарубіжних фахівців в галузі психології вважають, що результат креативності – це новий продукт, який наділений новизною та відповідає контексту, в якому він знаходиться [1].

Останнім часом питання креативності стали об'єктом інтересу економістів оскільки пов'язані з пошуком джерела формування

конкурентних переваг. Флоріда Р. та Тінаглі І. [2] визначають, що креативність стала рушійною силою економічного росту. Можливість конкурувати в умовах глобальної економіки виходить за межі торгівлі товарами і послугами, потоків капіталів та інвестицій. Термін «креативна економіка» вперше був введений в оборот Хокінсом Дж. в 2000 р. На сьогоднішній день в економічній літературі існує різноманітна кількість підходів до трактування цього поняття (рис. 1).

Як видно з наведеної схеми поняття «креативна економіка» трактують з трьох позицій: як сектор або галузь світової економіки, як нову концепцію чи напрям досліджень, та як певну систему специфічних соціально-економічних відносин. Вважаємо, що на сучасному етапі не достатньо розглядати креативну економіку лише, як частину світової, яка охоплює діяльність креативних галузей (індустрій), зокрема: НДДКР, реклами, архітектури, мистецтва, дизайну, моди, ремесел, кіно та відео, музики, видавництва, відео та комп'ютерних ігор, ТБ та радіо, театру, фотографії. Розуміння креативної економіки як нової концепції є доцільним з позиції досліджень та наукової діяльності, в той же час механізм функціонувань будь-якої економіки розкривається в системі соціально-економічних відносин.

Основними факторами виробництва на думку Локалова О. є креативний потенціал [11]. З цим твердженням погоджується Дубіна І., доповнюючи фактором інтелектуального капіталу [8]. На використанні в якості факторів виробництва в креативній економіці інтелектуальних ресурсів наголошує і Кменських М. [8]. Покуліна А.А. [4] та Белокрилова О.С. [12] у своїх працях основним ресурсом в креативній економіці визначають талант.

З урахуванням проведеного дослідження, креативну економіку можливо трактувати, як концепцію постіндустріальної економіки, механізмом функціонування якої є система специфічних соціально-економічних відносин з приводу виробництва розподілу та споживання благ, що базуються на використанні в якості факторів виробництва інтелектуального капіталу, креативного потенціалу та таланту породжувати нові оригінальні ідеї, в результаті чого створюється інноваційний продукт (товар або послуга наділені економічною цінністю), або приймаються якісно нові рішення з метою забезпечення потреб суспільства.

Враховуючи, що результатом діяльності в креативній економіці є інноваційний процес, а

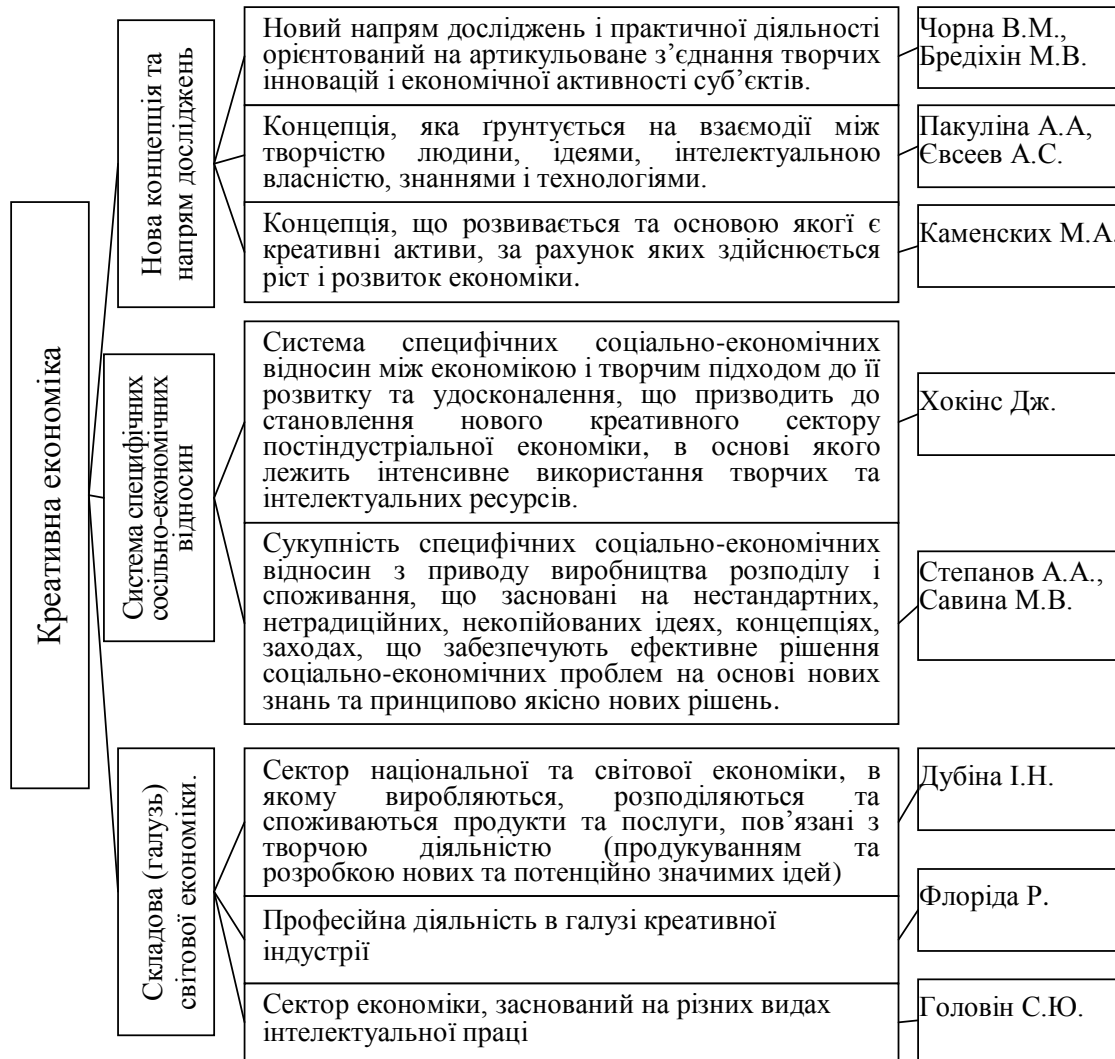

Рис. 1. Підходи до трактування поняття «креативна економіка»

Джерело: складено авторами на основі [3-10]

серед факторів виробництва виділяють інтелектуальний капітал, та поняття «креативна економіка» в науковій літературі часто отожднюється з іншими концепціями постіндустріального суспільства – «інноваційна економіка», «інформаційна економіка», «економіка знань» тощо. При визначенні поняття «інноваційна економіка» найбільш часто зустрічається наступне тлумачення: «Це економіка суспільства, заснована на знаннях, інноваціях, позитивному сприйнятті нових ідей, машин, систем і технологій, готовності їх практичної реалізації в різних сферах людської діяльності» [11]. Спільним з креативною економікою є можливість використання творчого потенціалу для створення інновацій, проте в інноваційній економіці науково-технічні розробки можуть бути не лише результатом креативності, а й придбані на відповідному ринку

патентів. З розвитком високотехнологічних секторів товарів і послуг, широкою доступністю ІКТ та вищої освіти в 2-й половині ХХ ст. в науковий оборот увійшов термін «економіка знань». Фактором виробництва в даній економіці є знання, інтелектуальний капітал, а також структурний капітал (капітал споживача та організаційний капітал) [11]. Основним товаром економіки знань є самі знання.

Таким чином креативна економіка, економіка знань та інноваційна економіка є компонентами одної, а кожна з них є частиною концепції нової економіки, яку можна інтерпретувати, як високотехнологічну економіку, яка вимагає від суб'єктів господарювання постійних інновацій в контексті глобалізації. В той же час в рамках креативної економіки виділяють поняття «економіки вражень», що являє собою частину креативної економіки,

що об'єднує окремі сфери і галузі (туризм, ресторанний бізнес, музейний та виставковий та ін.). Термін «цифрова економіка» з'явився відносно нещодавно, в 1995 р. [13]. Це поняття пов'язане з інтенсивним розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, початком процесу інформатизації другого покоління, що є основою для формування VI технологічного укладу. Головним фактором виробництва тут постає інформація.

Співвідношення різних складових нової економіки представлена на рис 2.

В Україні є значний потенціал для розвитку креативної економіки. Деякі експерти прогнозують, що інновації і креатив будуть мати темпи приросту, які перевищуватимуть темпи розвитку інших галузей економіки [13]. Проте частка креативного сектора в економіці ще досить низька, хоча і має тенденцію до щорічного зростання, в основному за рахунок ІТ галузей. Інвестування в креативну економіку може стати значним фактором соціального розвитку, адже основні базові ресурси креативної економіки (інтелектуальний капітал, креативний потенціал, талант) базуються на людському капіталі.

Висновки з цього дослідження. Таким чином, на сьогоднішній день креативна економіка є стратегією розвитку суспільства в основі якої покладено безперервний інноваційний розвиток, що базується на людському капіталі, який забезпечується інтелектуальним капіталом, креативним потенціалом

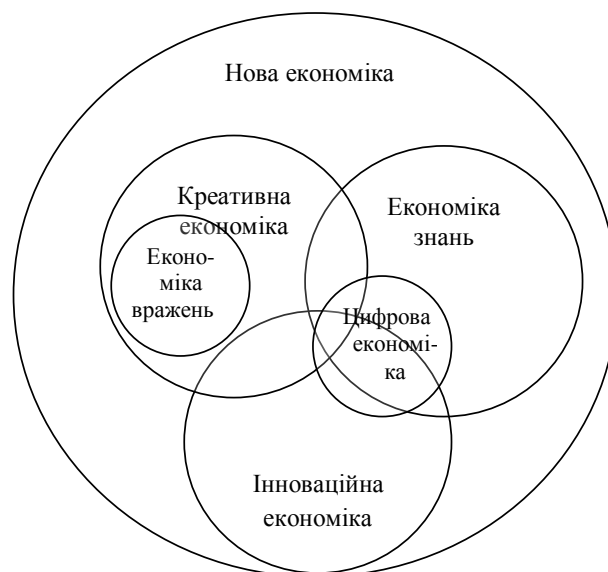

Рис 2. Співвідношення нової економіки, креативної економіки, економіки знань, інноваційної економіки, економіки вражень, цифрової економіки

Джерело: власна розробка авторів

і талантом. Всі ці фактори виробництва в креативній економіці вимагають постійної підтримки і покращення, а отже і інвестицій. В умовах євроінтеграції розвиток людського потенціалу в контексті розвитку креативних індустрій може забезпечити підвищення конкурентоспроможності економіки України та забезпечити довготерміновий економічний ріст.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боровинская Д. Н. К вопросу о классификации теорий креативности. Вестник Томского государственного ун-та. 2014. № 385. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-klassifikatsii-teoriy-kreativnosti>
2. Florida R., Tinagli I. Europe in the creative age. Pittsburgh. : Carnegie Mellon Software industry center funding provided by the Alfred P. Sloan foundation, co-published in Europe with Demos, 2004. 48 p.
3. Чорна М.В., Бредіхін В.М. Місце креативної економіки в системі відтворення сучасних потреб суспільства. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2016. Вип. 2(24). С. 60-74.
4. Покуліна А.А., Євсєєв А.С. Інноваційна та креативна економіка як умова модернізації національного господарства України. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/16_ukr/30.pdf.
5. Каменских М.А. Теоретико-методические подходы к понятию «креативная экономика» и оценка уровня развития креативной экономики США и России. Экономический анализ: теория и практика. 2013. № 20 (323). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/teoretiko-metodicheskie-podhody-k-ponyatiyu-kreativnaya-ekonomika-i-otsenka-urovnya-razvitiya-kreativnoy-ekonomiki-ssha-i-rossii>.
6. Хокинс Д. Креативная экономика: как превратить идеи в деньги. М.: Классика-XXI, 2011.
7. Степанов А.А., Савина М.В. Креативная экономика: сущность и проблемы развития. Управление экономическими системами. URL: <http://uecs.ru/marketing/item/2667-2013-12-26-08-35-52>.
8. Дубина И.Н. К вопросу о соотношении понятий «Креативная экономика», «Инновационная экономика» и «Экономика знаний». Креативная экономика. 2009. № 6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-sootnoshenii-ponyatiy-kreativnaya-ekonomika-innovatsionnaya-ekonomika-i-ekonomika-znaniy>
9. Florida R. The rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life. New York : Basic, 2002.

10. Словарь психолога-практика / Сост. С.Ю. Головин. 2-е изд., перераб. и доп. М. : АСТ, 2001. 308 с.
11. Локалов А.А. Инновационная экономика и новая экономика: соотношение процессов и понятий. Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета. 2013. № 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsionnaya-ekonomika-i-novaya-ekonomika-sootnoshenie-protssosov-i-ponyatiy>.
12. Белокрылова О.С., Дубская Е.С. Мировой опыт формирования креативной экономики и возможности его использования в России. Пространство экономики. 2013. № 4-2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mirovoy-opyt-formirovaniya-kreativnoy-ekonomiki-i-vozmozhnosti-ego-ispolzovaniya-v-rossii>.
13. Negroponte N. Being Digital. NY: Knopf, 1995. 256 p.
14. Федуллова Л.І. Перспективи розвитку креативної економіки в Україні. Економічний вісник університету. 2016. № 37/1. С. 63-68.

REFERENCES:

1. Borovinskaia D.N. (2012) K voprosu o klassifikatsii teorii kreativnosti [On the classification of theories of creativity]. Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo un-ta. № 385. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-klassifikatsii-teorii-kreativnosti>.
2. Florida R., Tinagli I. (2004) Europe in the creative age. Pittsburgh. : Carnegie Mellon Software industry center funding provided by the Alfred P. Sloan foundation, co-published in Europe with Demos. 48 p.
3. Chorna M.V., Bredikhin V.M. (2016) Mistse kreatyvnoi ekonomiky v systemi vidtvorennia suchasnykh potreb suspilstva. [The place of creative economy in the system of reproduction of modern needs of society]. Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh. Vyp. 2(24). P. 60-74.
4. Pokulina A.A., Yevsieiev A.S. (2018). Innovatsiina ta kreatyvna ekonomika yak umova modernizatsii natsionalnogo hospodarstva Ukrainy. [Innovative and creative economy as a condition for modernization of the national economy of Ukraine]. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/16_ukr/30.pdf.
5. Kamenskikh M.A. (2013) Teoretiko-metodicheskie podkhody k poniatiiu "kreativnaia ekonomika" i otsenka urovnia razvitiia kreativnoi ekonomiki SSHa i Rossii. [Theoretical and methodological approaches to the concept of "creative economy" and the assessment of the level of development of the creative economy of the United States and Russia]. Ekonomicheskii analiz: teoriia i praktika. № 20 (323). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/teoretiko-metodicheskie-podhody-k-ponyatiyu-kreativnaya-ekonomika-i-otsenka-urovnya-razvitiya-kreativnoy-ekonomiki-ssha-i-rossii>.
6. Khokins D (2011). Kreativnaia ekonomika: kak prevratit idei v dengi [Creative economics: how to turn ideas into money]. M.: Klassika – XXI. 98 p.
7. Stepanov A. A, Savina M. V. (2013) Kreativnaia ekonomika: sushchnost i problemy razvitiia. Upravlenie ekonomicheskimi sistemami [Creative economy: the nature and problems of development]. URL: <http://uecs.ru/marketing/item/2667-2013-12-26-08-35-52>.
8. Dubina I.N. (2009)/ K voprosu o sootnoshenii poniatii "Kreativnaia ekonomika", "Innovatsionnaia ekonomika" i "Ekonomika znaniy". [On the question of the relationship between the concepts of "Creative Economy", "Innovative Economy" and "Knowledge Economy"]. Kreativnaia ekonomika. № 6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-sootnoshenii-ponyatiy-kreativnaya-ekonomika-innovatsionnaya-ekonomika-i-ekonomika-znaniy>.
9. Florida R. (2002). The rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leasure, Community and Everyday Life. New York : Basic. 2002.
10. Slovar psikhologa-praktika (2001) [Dictionary of the psychologist-practice]. Sost. S.Iu. Golovin. 2-e izd., pererab. i dop. M. : AST. 308 s.
11. Lokalov A.A. (2013). [Innovatsionnaia ekonomika i novaia ekonomika: sootnoshenie protcessov i ponatii. Innovative economy and new economy: the ratio of processes and concepts]. Vestnik Saratovskogo gosudarstvennogo sotcialno-ekonomicheskogo universiteta. № 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsionnaya-ekonomika-i-novaya-ekonomika-sootnoshenie-protssosov-i-ponyatiy>.
12. Belokrylova O.S., Dubskaia E S. (2013). Mirovoi opyt formirovaniia kreativnoi ekonomiki i vozmozhnosti ego ispolzovaniia v Rossii. [World experience in the formation of a creative economy and the possibility of its use in Russia]. Prostranstvo ekonomiki. № 4-2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mirovoy-opyt-formirovaniya-kreativnoy-ekonomiki-i-vozmozhnosti-ego-ispolzovaniya-v-rossii>.
13. Negroponte N. (1995). Being Digital. NY: Knopf. 256 p.
14. Fedulova L.I. (2016). Perspektyvy rozvytku kreatyvnoi ekonomiky v Ukraini. [Prospects for the development of a creative economy in Ukraine] Ekonomichnyi visnyk universytetu. № 37/1. P. 63-68.

Creative economy: the essence of the concept and the significance for Ukraine under the European integration

Ushkarenko Iu.V.

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Kherson State University

Chmut A.V.

Candidate of Economic Sciences, Senior Instructor,
Kherson State University

Syniakova K.M.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Kherson State University

The functioning of the contemporary world economic system is characterized by a new stage of economic development, which is based on the domination of knowledge, intellectual labor, innovations, achievements in science and technologies, information systems.

The creative economy concept is now one of the most prevailing among the significant number of the theories on post-industrial society. Under the globalization trends, creativity has become the source of competitive advantages and driving force of progress.

Recently, the issue of creativity appeared to be an object of interest among the economists as it is associated with the search for a source of the competitive advantage. The ability to compete in global economy goes beyond the trade of goods and services, as well as the flow of capital and investment. To date, in the economic literature, there are a variety of approaches to interpret the notion of creative economy. The research shows that the notion of “creative economy” is interpreted from three perspectives: as a sector or a branch of the world economy, as a new concept or a direction of research, and

as a certain system of specific socio-economic relations. The own interpretation of the “creative economy” notion was formed as a result of the conducted research

Taking into account that the result of the creative economy activity is the innovation process, and that the intellectual capital is considered as one of the factors of production, than the notion of “creative economy” is often identified with other concepts of the post-industrial society in the scientific literature – “innovative economy”, “information economy”, “knowledge economy”

Ukraine has a significant potential for a creative economy development. Some experts predict that innovation and creative will increase at a pace that will exceed the pace of other economy sectors development. However, the share of the creative sector in the economy is still rather low, although it tends to grow annually mainly due to IT industries. Investing in a creative economy can become a significant factor for social development, because the its main resources (intellectual capital, creative potential, talent) are based on human capital.